

Masarykova univerzita
Filozofická fakulta
Ústav hudební vědy
Teorie interaktivních médií

Závěrečná práce
Umění pohyblivých obrazů I

Jméno a příjmení
UČO

Brno 2016

Analýza rozdílnosti divácké recepce filmového díla a umění pohyblivých obrazů

K písemné seminární práci předmětu Umění pohyblivých obrazů jsem si vybrala třetí téma, a to analýzu rozdílnosti divácké recepce filmového díla a umění pohyblivých obrazů. Srovnáme-li filmy a videa, určené k prezentaci v galeriích a v kinech, vyvstane nám hned několik základních otázek. Proč zrovna film byl podnětem k tvoření prací s videem v rámci výtvarného umění? V čem se tyto dvě oblasti shodují nebo naopak výrazně odlišují? Jestli je v jednotlivých případech divákova pozice odlišná nebo se na něj a na jeho pozornost kladou různé nároky? Na uvedené otázky odpovím v této seminární

Film a umění videa ve výtvarném pojetí jsou si velmi blízka, zvláště v takových případech, kdy by video mohlo být promítáno v rámci projekce experimentálních filmů a naopak filmové dílo by mohlo být prezentováno v galeriích. Rozdíly vztahující se k prezentaci díla, smýšlení o něm a jeho kritiky bychom mohli zařadit do diferencí vnějších, mezi jakési základní vnitřní rozdíly patří určitě úmysl a prvotní záměr autora pro vytvoření onoho díla, stejně tak použití materiálu. Nejprve je však dobré se zaměřit na události, které předcházely filmovým dílům, týkající se vývoje samotného filmu.

Kinematografie nabídla lacinější a jednodušší způsob, jak poskytnout zábavu masám. Filmoví tvůrci natočili divadelní představení, které pak bylo možné ukazovat publiku po celém světě. Cestopisy přinesly pohyblivé obrázky vzdálených krajín přímo do divákova rodného města. Filmy se staly nejpopulárnější vizuální uměleckou formou pozdně viktoriánské éry.¹

Film jako médium se zjevil v polovině 90. let 19. století a za nedlouho se z malé zábavní oblasti stal mezinárodní průmysl. Vznikl společně s telefonem,

¹ THOMPSON, Kristin a David BORDWELL. *Dějiny filmu: přehled světové kinematografie*. 1. vyd. Praha: AMU, 2007, 827 s., [24] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-7331-091-2

gramofonem a automobilem jako výsledek průmyslové revoluce. Předcházelo tomu však mnoho technologických vynálezů. Základem pro vše ostatní bylo zjištění, že lidské oko vnímá pohyb jako sérii nepatrně rozdílných obrazů v rychlém pořadí za sebou a s tím související promítnutí rychlé série na plátno. Dříve k tomuto účelu sloužila „laterna magika“, ale nyní již nedostačovala. Dále pak pro vytvoření filmu byla velice nezbytná fotografie, která by se dala přenášet na pružný materiál, jenž by mohl rychle procházet kamerou. Závěrem bylo nutné vymyslet příhodný mechanismus krokového posuvu pro kamery a promítačky. Na počátku 90. let byly již dostupné všechny technické podmínky pro vznik filmu. V té době měli autoři prvních snímků za cíl zachytit realitu, kterou následně předvedli publiku. Nezajímalo je, jestli se vůbec vytvoří vztah diváka k promítanému filmu, a jaký bude. Postupně byl tvůrci zdůrazňován význam díla, strukturovanost profilů a zápletky, po nástupu televize a digitalizace diváci byli zvědaví na vizuálnost filmového prostředí a postav.

Pochopení filmu divákem závisí na divákově stupni literárnosti, protože pouze vysoce literární kultura je schopna horké médium chápat. Je to dáno navyklostí na literární styl, který je stejně jako film fragmentarizovaný a překonává linearitu prostoru. Divák musí být schopen chápat fragmentární podstatu filmového média. To mu umožňuje právě navyklost na literární kulturu, která mění fragmentarizovanou sekvenci na racionální jednotku skrze schopnost sledovat pohyb kamery a chápání prostoru jako lineárního a kontinuálního.²

Mediální umění však není jen uměleckou podobou, která využívá technologie, může mít formu například textu. Pro Keiko Sei, teoretičku médií a kurátorku, hraje při tvorbě jejich děl nejvýznamnější úlohu zvuk, právě zvuku ve videu přizpůsobuje pak jeho obraz.

² VODIČKOVÁ, Barbora. *Filmová zkušenost – Historický vývoj teorií na téma vztahu diváka k filmu* [online]. Brno, 2010 [cit. 2016-01-12]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Rodrigo Morales Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/269613/fss_b/>

Video je médium přítomného okamžiku. Jeho obrazy mohou být simultánní s tím, jak je vnímají diváci a jak video naopak „vnímá“ je (může se jednat o obraz diváků sledujících obraz) ... video nabízí původní informace v okamžité přítomnosti či propojuje paralelní časoprostorová kontinua.³

Při vystavování filmu v galerii určuje jeho podmínky prezentace sám autor, do této kategorie patří také živé filmové performance. Galerie však na rozdíl od kina klade specifické nároky na pozornost diváka, ten si ale při samotné prohlídce expozice může hledat vlastní pohled na vystavená díla, stává se tak aktivním účastníkem.

Měli bychom nyní definovat diváka. V této souvislosti je divákem konkrétní jednatel, který je definován etnikem, sociální třídou, pohlavím, věkem, vzděláním a dalšími aspekty. Divák, jenž sleduje film a plně se na něj soustředí, nerozptyluje ho žádné okolní vjemy, si utváří vztah mezi ním a filmem. Nejlépe tyto podmínky splňuje kinosál. To se však týká představy klasického filmového diváka. Umění vystavené v galeriích se nepromítá na jedno jediné plátno, diváci nesedí v setmělé, izolované místnosti, nejsou nuceni se soustředit jen na obraz, který je puštěn od začátku až do konce, nejsou tudíž pasivními diváky. V kinosále se nestane, že by na promítání filmu divák přišel zrovna v jeho polovině, v galerii je to zcela přirozené. Umělci v oblasti videa mohou experimentovat také se zpětnou vazbou, když namíří kameru na monitor a vytvoří tak efekt nekonečných tunelů a zrcadlení.

³ HILL, Chris. *První desetiletí videa. 1968-1980* [online]. 1-24 s., [cit. 2016-01-12]. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/el/1421/podzim2015/IM099a/um/Prvni_desetileti_videa.pdf

Použitá literatura

HILL, Chris. *První desetiletí videa. 1968-1980* [online]. 1-24 s., [cit. 2016-01-12].

Dostupné z:

https://is.muni.cz/auth/el/1421/podzim2015/IM099a/um/Prvni_desetileti_videa.pdf

SZCZEPANIK, PETR. *Média mezi kulturami a žánry. Rozhovor s Keiko Sei*. Cinepur 2002, č. 23–24, s. 16–19.

THOMPSON, Kristin a David BORDWELL. *Dějiny filmu: přehled světové kinematografie*. 1. vyd. Praha: AMU, 2007, 827 s., [24] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-7331-091-2

VODIČKOVÁ, Barbora. *Filmová zkušenost – Historický vývoj teorií na téma vztahu diváka k filmu* [online]. Brno, 2010 [cit. 2016-01-12]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Rodrigo Morales Dostupné z: http://is.muni.cz/th/269613/fss_b/